

1810 En sannferdig historie

Gunhild Flaaum har fortalt: ”På veggen hos min svigermor hang et bilde av 12 mannfolk som la jernbaneskinner, og en som stod ved siden av og ledet arbeidet. Jeg spurte om disse var av deres slekt, men hun sa at det var de ikke". "Dette bildet har en sann historie", sa svigermor Ingeborg Flåum (1872-1948) - "og den skal jeg fortelle deg en dag".

Gunhild Moen kom fra Husbyn vestre (268/2), født den 6. mai 1918. I 1938 gifter hun seg med Ole Johan Flaaum (1913-1987). Ekteparet feiret nok gebursdagene sine sammen, da Ole Johan hadde fødselsdag den 7. mai. De fikk 5 jenter: Ingrid, Gudrun, Sonja, Johanne og Astrid. I 1952 kjøper de tomt under Hembre nedre, og bygger seg hus. Gunhild er ei strålende vakker eldre kvinne som i dag bor på Hegratunet. Hun er meget oppegående og klar. Her sitter hun ofte om kveldene og skriver ned noen minner fra et langt liv, likeledes de tradisjonsfortellinger som har fulgt henne oppover årene. Den historien du nå skal lese skal være sannferdig. Vi har forsøkt å spole oss tilbake, og har en viss peiling på hvem historien kanskje kunne ha omhandlet, men får ikke alle faktorer på plass. Muligens er vi for opphengt i et tvillingpar som nevnes i historien. Hadde vi hatt bildet som nevnes kunne vi kanskje sporet opp relaterte personer/familie, men vi får

Gunhild Flaaum

overlate til kommende generasjoner å finne frem til hvem historien omhandler. Det skal også tillegges at flere eldre personer i nærområdet har blitt kontaktet. Ingen av de hadde hørt historien. Uansett: historien som *historie* er såpass god at vi tar sjansen på å trykke den. Her er historien som svigermor til Gunhild fortalte:

For lenge, lenge siden var det en ung storbonde i dalen som mest ble betraktet som en godseier. Hans hustru var svakhelset og døde da hun fødte odelsgutten. Men livet måtte gå videre. Storbonden hadde en masse husmannsplasser under seg og en bestyrer som ledet det hele. En husmannsplass på den tiden var et stykke jord som blant annet unge folk fikk til å rydde seg et eget bruk. De fikk også litt tømmer i skogen for å bygge hus. Husmannsstuen var en bygning med bare en etasje, ganske lang og med spesiallaget spon til tak. Denne stuen var delt i to med en mellomvegg. Den delen som vendte mot nord ble brukt til dyrebolig. I den mot sør bodde husmannsfamilien. Disse folkene fikk ikke kjøpe stedet, bare leie det mot at de alle arbeidet på godset. Barna måtte arbeide fra de var syv år gamle. Da var de gjetere for godsets buskap. De fikk tre magre måltider om dagen, men ingen penger. Mange var svake og tålte lite.

På en slik husmannsplass bodde et ektepar med fem barn. Begge foreldrene og to av de minste barna døde av tæring. De to eldste guttene arbeidet i skogen og tjente litt. De kjøpte billett og reiste til Amerika. Jenta som ble igjen var bare seksten år. Hun fikk beskjed om å begynne som fjøstaus på godset. Hun skulle ikke bo sammen med de andre, men fikk et rom på fjøslemmen som var hennes. Jenta var frisk, livlig og pen, så det var mange unge gutter som så behag i denne vakre jenta. Men hun avviste alle. Godseieren selv ble betatt av jenta, og da ble det verre, for når han forlangte noe kunne hun ikke si nei. Det gikk som det måtte gå. Etter

en tid ble jenta med barn. Men å gifte seg med ei plassjente for en godseier var en umulighet på den tiden. Godseieren bestemte derfor at hun skulle gifte seg med drengen. Drengen var en kar på 42 år og noe tilbakestående. Jenta sa bestemt nei. Godseieren likte ikke dette. Det ble da til at jenta skulle få arbeide på gården så lenge hun orket, - siden måtte hun forlate godset når fødselen nærmet seg.

Plassen til foreldrene ble leid ut til et ungt ektepar. Jenta var sterk og tok med seg dyrene deres på setra og arbeidet som budeie hele sommeren. Utpå høsten kom hun hjem med dyrene og arbeidet i fjøset. En kveld mens hun melket merket hun så vonde tak i ryggen, men gjorde likevel fra seg fjøsstellet. Da hun var ferdig, kledde hun godt på seg og spente på seg skiene, for å dra til ei tante som bodde i nabobygda. Tanta, som hadde vært gift i mange år uten selv å få barn, hadde lovet å hjelpe henne med fødselen og siden ta seg av barnet.

Mellom disse bygdene lå det en skog, hvor kun en liten skogsvei var eneste framkomstveien. Jenta visste at femti meter fra den, midt inne i skogen - lå ei skogshytte der en slektning av henne holdt til. Hun planla å gå inn der og hvile seg litt dersom det skulle bli nødvendig. Etter å ha kommet et stykke inn i skogen, måtte hun på kne i snøen - og der og da fødte hun barnet sitt. Hun la seg på ryggen i snøen, la barnet på magen og ropte om hjelp i håp om at skogskaren skulle høre henne.

Det var mye ulv på denne tiden, og den kjente nok lukten av fødselen og ulte fra alle kanter for å samle seg i flokk. Arbeideren brukte å skyte ulv, for pelsen var godt betalt. Han hørte ulvene og gikk ut med børsa og skaut straks to ulver. Den resterende flokken kastet seg over de døde ulvene. Da hørte han jenta som ropte om hjelp. Han gikk etter lyden, og fant jenta og barnet og bar dem begge inn i hytta. Ulvene samlet seg utenfor. Skogskaren tok børsa og gikk ut og skaut enda to ulver. Så stengte han døra og la en lem for vinduet og la mye ved på grua så det ble lyst. Nå først kunne han ta seg av jenta. Han tok av henne skoene, tok ut lissene,

bandt over navlestrengen og kuttet den. Da han så at barnet var helt blåfrossent av kulde, slo han varmt vann i ei balje og holdt barnet over der til det fikk den rette hudfargen. Det var et stort guttebarn. Noe barnetøy fantes jo ikke, så han la barnet i kirkeskjorta si og la det i senga til mora. Da var morkaka kommet, så han fjernet den, la en håndduk på mora og pakket den nye fellen sin godt om dem. Hun hadde melk, og snart sov de begge to. Neste morgen stod jenta opp og vasket seg. Skogskaren stelte barnet og laget frokost til dem begge. Da det var gått fire dager stod jenta opp for godt og sa at nå var hun frisk nok til å stelle både barnet og hytta, slik at han kunne gå til arbeidet sitt i skogen igjen.

Viktige bidragsyttere i Hegra som kjente til historien: Heidrun Kringen og Johan & Astrid Gisetstad

Noen dager før jul ville arbeideren ta skiene og renne til butikken for å handle litt til jul. Mens han var der, kom det fire karer inn for å handle litt niste, for de skulle på leting etter jenta som var blitt borte. Hun skulle tilbake til godset, og barnet skulle gis bort til et ektepar i bygda. Skogskaren skyndte seg tilbake til hytta og fikk jenta til å kle seg godt. De la guttungen i skinnposen hun hadde laget av ulveskinn. Han tok gutten i ryggsekken, og hun tok med litt mat. Han hadde hørt at det lå en amerikabåt til kai i byen, og han bestemte at de skulle gå over skogen og forsøke å komme seg dit. Om kvelden kom de frem til en husmannsplass som lå ved en militærforlegning. Trolig må det være i Lånke. Der fikk de både mat og rom for natten. Om morgenen ga husmannen dem et kart han hadde tegnet som viste snarste veien til byen. De la avsted i sekstida og kom til byen utpå kvelden. Båten lå der, og skogskaren gikk for å snakke med kapteinen og spørre om jenta fikk bli med. "*Nå er du heldig*", sa kapteinen, "*for det er en prest med båten, og han tar henne sikkert med over*". Presten fortalte at han hadde besøkt sine gamle foreldre, men måtte over igjen fordi han hadde en farm i Amerika. Han skulle ta jenta med seg, så kunne hun arbeide på farmen til hun fant sine brødre. Skogskaren overnattet i byen og gikk tilbake til skogshytta neste dag. Det var tomt i hytta etter at jenta var borte, så han tok seg arbeid på et sagbruk. Han hadde litt penger. For de kjøpte han ei lita stue som lå like ved, og to år etter giftet han seg. Etter ett år fikk de tvillinger, en gutt og ei jente.

Da det var gått 10 år kom det et brev fra jenta som skogskaren hadde reddet. Hun skrev at hun hadde giftet seg med presten og hadde det bra. De fikk ingen barn sammen, så mannen hennes hadde tatt til seg hennes sønn som sin egen og ville koste på ham skolegang. De tjente så godt på farmen så hun sendte tilbake pengene han hadde lagt ut for henne og barnet. Skogskaren var glad for pengene for de hadde ikke så mye å rutte med.

Det gikk atter 35 år, og en dag kom han hjem fra arbeidet, var lei seg og hadde vondt i

ryggen. Han sa at han hadde arbeidet hver dag fra han var 7 år og "*enda blir det bare fattighuset for oss to*". Kona strøk ham over kinnet og sa at Guds miskunnhet er stor; "*det blir vel ei råd for oss også, bli med å få nattesøvnen din nå så er alt så mye bedre i morgen*".

Det gikk enda 5 år og skogsarbeideren ble ikke bedre i ryggen. Da kom et nytt brev fra jenta i Amerika, og i brevet lå bildet det var snakk om innledningsvis. Hun skrev at mannen hennes (presten) var død, og hennes sønn var blitt overingeniør og hadde fått i oppgave å legge jernbane over prærien. De 12 på bildet som arbeidet var hans arbeidsgjeng, og han som stod ved siden av de 12 og ledet gjengen var altså hennes sønn. Han hadde bygd seg et stort hus og hun hadde solgt farmen og flyttet til ham. Hennes mann hadde skrevet testamentet og der stod det at det halve av pengene for farmen skulle sendes til den norske skogsarbeideren som hadde reddet hans kjære kone og adoptivsønn fra ulvekjeften. - Etter å ha lest brevet satte de seg ned og takket Gud, for dette var mange penger - og *livskvelden* var sikret for dem begge to.